

DEPREM KAYGISI VE SOSYAL SERMAYE İLİŞKİSİ: MALATYA’NIN TOPLUMSAL YAPISI BAĞLAMINDA BİR ANALİZ

THE RELATIONSHIP BETWEEN EARTHQUAKE ANXIETY AND SOCIAL CAPITAL: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF MALATYA’S SOCIAL STRUCTURE

Abdullah KORKMAZ

İnönü Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
abdullah.korkmaz@inonu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4521-5913

Ersan ERSOY

İnönü Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
ersan.ersoy@inonu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1050-0602

Ahmet ÇETİNTAŞ

Turgut Özal Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
ahmet.cetintas@ozal.edu.tr
ORCID: 0000-0002-8757-372X

Ahmet YASUNTİMUR

İnönü Üniversitesi
Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora
Programı
ahmetyasuntimur@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0924-8021

Aleyna YÜKSEL

İnönü Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
aleyna.yuksel@inonu.edu.tr
ORCID: 0009-0007-0422-7375

ÖZ

Geliş Tarihi:
20.11.2025

Kabul Tarihi:
26.12.2025

Yayın Tarihi:
30.12.2025

Anahtar Kelimeler

Sosyal Sermaye, Deprem Kaygısı, Güven, Afet, Sosyal İlişkiler.

Keywords

Social Capital, Earthquake Anxiety, Trust, Disaster, Social Relations.

Bu çalışma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerinin ardından Malatya’da yaşayan bireylerin deprem kaygısı düzeyleri ile sosyal sermayenin temel bileşenleri (güven, sosyal bağlar ve sosyal normlar) arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Kesitsel tipteki araştırmada, Mayıs 2025’te Malatya il merkezinde yaşayan 677 katılımcıdan yüz yüze anket yoluyla veri toplanmıştır. Deprem kaygısı ile sosyal sermaye boyutları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla tanımlayıcı istatistikler ile ANOVA analizleri uygulanmıştır. Bulgular, sosyal sermayenin çeşitli boyutlarının deprem kaygısını anlamlı biçimde etkilediğini göstermektedir. Deprem sonrası güvenlik endişesi artan bireylerin kaygı düzeyleri yükselirken, geleceğe güvenle bakabilenlerde kaygı daha düşüktür. Sosyal destek ve aile içi dayanışması güçlü olan gruplarda kaygı düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Aile ve evlilik ilişkilerinde olumsuzluk yaşayanlar ile depremde yakınlarını kaybedenlerde kaygı anlamlı biçimde artmaktadır. Ayrıca suç ve şiddet algısının yükselmesi, adalet ve kurumsal güvenin azalması kaygıyı artıran diğer önemli faktörlerdir. Sonuçlar, sosyal sermayenin özellikle güven, dayanışma ve sosyal normlara ilişkin boyutlarının deprem kaygısını azaltmada koruyucu bir rol oynadığını ve afet sonrası psikolojik iyileşme için kritik öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

ABSTRACT

This study investigates the relationship between earthquake anxiety and key components of social capital—trust, social bonds, and social norms—among individuals living in Malatya after the earthquakes centered in Kahramanmaraş on 6 February 2023. . In this cross-sectional study, data were collected through face-to-face surveys from 677 participants residing in the city center of Malatya in May 2025. Descriptive statistics and ANOVA analyses were used to examine how dimensions of social capital relate to earthquake anxiety. The results show that several aspects of social capital significantly influence anxiety levels. Individuals with heightened post-earthquake security concerns reported higher anxiety, whereas those who felt confident about the future had lower anxiety. Strong social support and family solidarity were also associated with reduced anxiety. In contrast, individuals who experienced deterioration in family or marital relationships or lost relatives in the earthquake reported significantly higher anxiety. Increased perceptions of crime and violence, along with declining trust in justice and institutions, also contributed to heightened anxiety. Overall, the findings indicate that trust, solidarity, and social norms function as protective components of social capital, supporting psychological recovery after disasters.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1827126>

Atf/Cite as: Korkmaz, A., Ersoy E., Çetintaş A., Yasuntimur A. & Yüksel A. (2025). Deprem kaygısı ve sosyal sermaye ilişkisi: Malatya’nın toplumsal yapısı bağlamında bir analiz. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 15(4), 1935-1950.

Giriş

Depremler, toplumsal işleyişi kesintiye uğratan, gündelik hayatın ritmini bozan ve toplumun dengesini zedeleyen yıkıcı afetlerdir. 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Türkiye'nin yakın tarihinde yaşadığı en ağır felaketlerden biri olarak kayıtlara geçmiştir (AFAD, 2023). 53.537 kişinin hayatını kaybettiği, 313.000'den fazla binanın yıkıldığı ya da ağır hasar gördüğü bu afet (UNDP, 2024, s. 6), yalnızca fiziki yıkım ve maddi kayıplara yol açmamış, aynı zamanda toplumsal bütünlüğü ciddi biçimde sarsmıştır (Topçu, 2023, s. 119). Bununla birlikte, depremlerin en kalıcı ve başa çıkılması en güç etkisi, çoğu zaman insan psikolojisi üzerinde bıraktığı derin izlerdir.

Bu derin izler, afet sonrası iyileşme süreçlerini inceleyen akademik literatürde genellikle travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon ve kaygı gibi bireysel psikolojik sonuçlar üzerinden ele alınmaktadır (Kessler vd., 2008; Bayhan vd., 2025). Nitekim afetten sağ kurtulanlarda ağır psikolojik rahatsızlıkların baş gösterdiği; başta TSSB olmak üzere depresyon, akut stres bozukluğu, anksiyete bozuklukları, keder ve kayıp gibi bir dizi psikolojik, fizyolojik ve davranışsal bozukluğun yaygın olarak yaşandığı bildirilmektedir (Samoon vd., 2010). Bu geniş psikolojik tepkiler yelpazesi içinde, özellikle kaygı, kişiyi rahatsız eden bir iç çatışma ve korku duygusu olarak öne çıkmaktadır. Deprem sonrasında bu temel korku ve kaygı duygularına sinirlilik, saldırgan davranışlar, uykusuzluk, konsantrasyon sorunları ve anlamsızlık hissi gibi belirtiler de eşlik edebilmektedir (Bozkurt, 2023; Canlı ve Yılmaz, 2024, s. 14). Zamanla bu genel kaygı hâli afetin kendisine özgü bir forma bürünerek deprem kaygısına dönüşebilmektedir. Deprem kaygısı, olası deprem risklerine karşı duyulan korku, endişe ve stres gibi duygusal tepkileri kapsamaktadır (Şahin ve Tetik, 2024). Deprem kaygısı, bir yandan toplumsal uyum problemlerine sebep olduğu gibi diğer yandan kendini terleme, titreme, çarpıntı ve nefes darlığı gibi somatik semptomlarla da gösterebilmekte ve bu yönüyle bireylerin gündelik ilişkilerini ve işlevselliğini derinden etkileme potansiyeli taşımaktadır (Bal ve Akgül, 2023).

Deprem yol açtığı bu derin psikolojik sorunlar karşısında, bireylerin ve toplumların iyileşme kapasitesini güçlendiren ve dayanıklılıklarını artıran unsurların incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda afetlere karşı dirençlilik kavramı öne çıkmaktadır. Bir topluluğun dirençliliğini belirleyen en temel etkenlerden biri ise sahip olduğu sosyal ilişki ağları, bir başka deyişle sosyal sermayesidir (Adger, 2000). Literatürdeki araştırmalar, bireylerin afet durumlarında başvurabilecekleri sosyal ağlara ve kaynaklara sahip olmalarının, afete hazırlıklı olma düzeylerini artırdığını ortaya koymaktadır (Meyer, 2013). Sosyal sermaye, özellikle deprem gibi olağanüstü koşullarda, resmî kurumların kapasitesinin yetersiz kaldığı noktada devreye giren hayati bir mekanizma işlevi görür. Bu durumlarda kaynaklara erişim, bilgi paylaşımı ve koordinasyonun sağlanmasında sosyal sermaye önemli bir rol üstlenir. Sosyal ilişki ağlarındaki karşılıklı güven ve bağlılık ise, afetler gibi zorlu dönemlerde gündelik yaşamın sürdürülebilmesini ve kolektif eylemin organize olabilmelerini kolaylaştıran temel dinamiklerdir (Ekşi, 2020, s. 46). Nitekim Türkiye'de deprem sonrası yürütülen çalışmalar, sorunların aşılmasında toplumsal dayanışmanın kritik bir öneme sahip olduğunu ortaya koymuştur (Çalışkan ve Kaya, 2021). Bu dayanışma ağlarının merkezinde ise aile yer almaktadır. Yakın tarihli araştırmalar, aile sistemi ile yakın ilişki ağlarının, afet sonrası dirençliliği güçlendiren en önemli sosyal sermaye kaynaklarından biri olduğunu göstermektedir (Tekin ve Gökçe, 2024).

Bununla birlikte, afet sonrası süreçte sosyal sermayenin kendiliğinden korunması her zaman mümkün değildir. Özellikle bireylerin sosyal çevresinden geri çekilmesi, yalnızca bireysel bir psikolojik sorun olarak değil, aynı zamanda topluluk düzeyinde ciddi bir sosyal sermaye erozyonu olarak ele alınmaktadır. Afet sonrası geçici barınma alanlarında kırılanlaşan komşuluk bağları, karşılıklı güven ve kolektif eylem kapasitesinin yeniden inşası, topluluğun ortak sorunlarla başa çıkabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Buna karşın bireylerin suç korkusu veya güvenlik kaygıları nedeniyle yaşadığı sosyal geri çekilme, toplumsal etkileşimi zayıflatarak sosyal sermayenin erimesine ve dolayısıyla afet dirençliliğinin de azalmasına neden olmaktadır (Şen, 2022).

Sosyal sermayenin afet sonrası iyileşme sürecindeki bu kritik rolü literatürde kabul görmekle birlikte, 6 Şubat 2023 depremleri gibi büyük bir felaketin ardından “deprem kaygısı” gibi spesifik bir psikolojik sonuç ile sosyal sermayenin farklı boyutları arasındaki ilişkiyi ampirik olarak inceleyen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu araştırma, tam da bu boşluğu doldurmayı amaçlamakta ve afetin sıcak etkilerinin hâlen hissedildiği bir bölge olan Malatya'dan toplanan güncel verilerle sosyal sermayenin psikolojik bir “tampon” işlevi görüp görmediğini analiz ederek literatüre özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda araştırmanın temel problemi; 6 Şubat

2023 depremlerinden etkilenen Malatya'daki bireylerin sahip oldukları sosyal sermaye düzeylerinin, yaşadıkları deprem kaygısı üzerinde anlamlı bir etkisi olup olmadığını sorgulamaktır. Araştırmanın amacı ise, depremi yaşamış bireylerin aile ve komşu desteği, güven düzeyi, toplumsal dayanışma algısı gibi sosyal sermaye bileşenlerinin deprem kaygısı düzeylerini ne yönde ve ne ölçüde etkilediğini ampirik veriler ışığında ortaya koymaktır. Bir başka deyişle bu çalışma, sosyal sermayenin deprem sonrası psikolojik iyileşme sürecinde koruyucu bir faktör olup olmadığını nicel bir yöntemle test etmektedir

Sosyal Sermaye Kuramı ve Temel Bileşenleri

Sosyal sermaye, modern sosyolojinin temel kavramlarından biri olsa da kökenleri 20. yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Kavram, ilk olarak Lyda Judson Hanifan (1916) tarafından okulların toplumsal merkezler olarak rolünü tanımlamak için kullanılmış, daha sonra 1970'lerde ise varoşlardaki ekonomik sorunları analiz etmek amacıyla sosyologlar tarafından yeniden ele alınmıştır (Fukuyama, 2002, s. 33). Ancak sosyal sermayenin kuramsal olarak sistemleştirilmesi ve yaygınlaşması, 1980'lerden itibaren Pierre Bourdieu, James Coleman ve Robert Putnam gibi düşünürlerin çalışmalarıyla mümkün olmuştur.

Sosyal sermayeyi sınıfsal farklılıklar ve eşitsizliklerin yeniden üretimi bağlamında ele alan Pierre Bourdieu (1986, s. 248), kavramı "bir bireyin veya grubun, karşılıklı tanışıklık ve tanınmaya dayalı, az ya da çok kurumsallaşmış ve uzun ömürlü iletişim ağları aracılığıyla erişebildiği gerçek veya potansiyel kaynaklarının toplamı" olarak tanımlar. Bourdieu için sosyal sermaye, bireyin toplumdaki yerini belirleyen ve diğer sermaye türlerini (ekonomik, kültürel) harekete geçirmesini sağlayan bir "varlık"tır.

Kavramın işlevsel yönüne odaklanan James Coleman (1988, s. 97) ise sosyal sermayeyi, "insanların ortak amaçlarını başarmak için gruplar ya da organizasyonlar hâlinde bir arada çalışabilme yeteneği" olarak görür. Coleman'a (1997) göre sosyal sermaye, sosyal yapının normlar, güven ve sosyal ağlar gibi unsurlarından oluşur ve bu yapı içindeki aktörlerin belirli eylemlerini kolaylaştıran bir kaynak özelliği taşır.

Sosyal sermaye kavramını makro-sosyolojik bir bakış açısıyla popülerleştiren Robert Putnam (1995) ise kavramı, "bireylerin ve grupların ortak hedeflere ulaşmak için birlikte çalışabilmelerini sağlayan sosyal ağlar, normlar ve güven ilişkilerinin toplamı" şeklinde tanımlar. Putnam, sivil katılım, komşuluk ilişkileri, gönüllülük ve örgütlü yaşam gibi yatay sosyal bağların önemine vurgu yapar. Ona göre demokrasinin etkili bir biçimde işlemesi ve ekonomik gelişme, büyük ölçüde toplumdaki sosyal sermayenin gücüne bağlıdır (Putnam, 1993, s. 167). Bu bağlamda Putnam, aileyi sosyal sermayenin en temel formu olarak görür ve aile bağlarının zayıflamasının toplumdaki genel güven duygusunu da aşındırdığını savunur (Putnam, 2000).

Francis Fukuyama ise sosyal sermayeyi daha çok kültürel bir perspektiften ele alır. Ona göre sosyal sermaye, "bir grubun üyeleri arasında paylaşılan ve onların birbiriyle iş birliği yapmasını sağlayan, din, gelenek ve ortak tarihsel deneyim gibi unsurlardan beslenen kendiliğinden oluşmuş ortak, gayriresmî değerler ve normlar bütünüdür" (Fukuyama, 2001, s. 7). Daha sade bir ifadeyle Fukuyama (1995, s. 90), sosyal sermayeyi belirli bir toplumdaki insanların iş birliği ve güven içerisinde olmasını sağlayan bir yapı olarak tanımlar. Dolayısıyla Fukuyama için, insanlar arasındaki iş birliğini ve güveni mümkün kılan bu informal normlar, sivil toplumun ve ekonomik hayatın başarısı için kritik bir öneme sahiptir.

Son olarak, Pamela Paxton (2002, s. 256), sosyal sermayenin grup içindeki yükümlülükler, güven ve normlar gibi pek çok şekil alabileceğini belirtir. Ayrıca, sosyal sermayenin yaratılmasında devletin rolüne dikkat çekerek, sosyal adaleti gözeten ve eşit haklara dayalı demokratik bir toplum düzeninin önemini vurgular.

Farklı kuramsal yaklaşımlarına rağmen, adı geçen tüm düşünürlerin ortaklaştığı nokta, sosyal sermayenin bireyler ve gruplar için eylemi kolaylaştıran, iş birliğini teşvik eden ve çeşitli kaynaklara erişimi sağlayan değerli bir varlık olduğudur. Bu çerçevede sosyal sermaye, bir yandan bireylerin sahip olduğu ekonomik ve kültürel sermayeleri harekete geçirmelerini sağlarken (Bourdieu, 1986); diğer yandan onları daha başarılı, mutlu ve sağlıklı kılma potansiyeli taşır. Toplumsal düzeyde ise sosyal sermayenin faydaları daha da belirginleşir. Ekonomik kalkınmanın desteklenmesinden (Yıldız ve Topuz, 2011; Eşkinat, 2015) yoksulluğun azaltılmasına kadar geniş bir alanda olumlu etkiler yaratan sosyal sermaye, bu yönüyle toplumu bir arada tutan bir "sosyal yapıstırıcı" olarak tanımlanmaktadır (Eşki vd., 2014, s. 8-9). Bu sosyal yapının harcını oluşturan temel unsur ise güvendir.

Sosyal sermaye kuramının temel taşı olan güven, toplumsal iş birliğinin ve kolektif eylemin ön koşulu olarak kabul edilmektedir. Geniş anlamıyla bir hoşgörü kültürü olarak da tanımlanan güven (Inglehart, 1997), bir

toplumun refahı üzerinde çok boyutlu etkilere sahiptir. Nitekim insanların birbirine güvendiği toplumlarda sosyal ilişkilerin daha sağlıklı olduğu, bu sayede daha yüksek demokratik standartlara ulaşıldığı (Putnam, 1993), ekonomik büyümenin daha kolay sağlandığı (Fukuyama, 1995; Knack ve Keefer, 1997) ve bireylerin genel olarak daha mutlu ve refah içinde yaşadığı yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Subramanian vd., 2002; Helliwell ve Putnam, 2004). Bu olumlu sonuçların arkasındaki mekanizma, güvenin sosyal sermaye aracılığıyla işlev görmesidir. Güven, toplulukların ve bireylerin ortak sorunlarına çözüm bulmasını, günlük etkileşimlerdeki işlem maliyetlerini düşürmesini ve en önemlisi, bireyler arası bilgi akışını kolaylaştırmasını sağlar (Putnam, 2007).

Yukarıda detaylandırılan kuramsal yaklaşımlar ışığında, sosyal sermaye kavramı bu araştırmada üç temel bileşen üzerinden ele alınmış ve analiz edilmiştir. Bu bileşenler; Güven, Sosyal Ağlar ve Sosyal Bağlar ile Sosyal Normlar'dır. Birinci bileşen olan Güven, toplumda iş birliğini kolaylaştıran ve hem ekonomik hem de demokratik süreçleri olumlu etkileyen temel bir unsur olarak ele alınmaktadır (Putnam, 1993; Fukuyama, 1995; Knack ve Keefer, 1997). İkinci bileşen olan Sosyal Ağlar ve Sosyal Bağlar, bireylerin ve grupların verimliliğini etkileyen, karşılıklılık ve dayanışma temelinde gelişen ilişki ağlarını ifade etmektedir (Putnam, 1995, s. 65; Pilatin, 2024, s. 1039). Üçüncü ve son bileşen olan Sosyal Normlar ise, grup içindeki bireylerin davranışlarını düzenleyen ve hangi eylemlerin uygun olduğunu belirleyen davranış kalıpları olarak kabul edilmektedir (Coleman, 1990).

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışma, 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında Malatya'da yaşayan bireylerin sosyal sermaye düzeylerine göre deprem kaygısını incelemek amacıyla nicel ve kesitsel tipte bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırma evreni Malatya il merkezindeki yetişkin nüfusu kapsamaktadır; %95 güven düzeyi ve %5 hata payı esas alınarak örneklem büyüklüğünün en az 384 kişi olması gerektiği belirlenmiş ve nihai olarak 677 katılımcıdan geçerli veriler toplanmıştır. Veri toplama aracı, sosyodemografik bilgiler, sosyal sermaye bileşenleri ve deprem kaygısı ölçeğinden oluşan üç bölümlü bir anket formudur. Veriler yüz yüze anket tekniğiyle Mayıs 2025'te toplanmış; analizlerde tanımlayıcı istatistikler ve tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Araştırmanın kesitsel desende olması ve verilerin belirli bir zaman diliminde yalnızca Malatya il merkezinden toplanması, bulguların farklı zamanlar ve sosyo-kültürel bağlamlar için genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Araştırmaya İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu (Oturum: 03.12.2024; Karar: 20/5) onayından sonra başlamıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evreni, 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen ve Malatya il merkezinde yaşayan yetişkin nüfustan oluşmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun 2024 yılı nüfus verileri incelendiğinde, Malatya'nın merkez ilçeleri Battalgazi ve Yeşilyurt'un toplam nüfusunun 575.158 olduğu görülmektedir (Malatya Valiliği, 2025). Evrenin bilindiği çalışmalarda kullanılan örneklem hesaplamasına göre, %95 güven düzeyi ve %5 hata payı esas alındığında, araştırma için gerekli minimum örneklem büyüklüğü 384 olarak belirlenmiştir (Adam, 2020). Olası eksik veya geçersiz veri riskini azaltmak amacıyla hedeflenen sayının üzerine çıkılmış ve nihai olarak 677 katılımcıdan geçerli veri elde edilmiştir. Örneklem sürecinde, evreni daha temsil edici bir yapı oluşturmak adına basit tesadüfi örneklem tekniği kullanılmıştır (Fink, 1995). Bu sayede, her katılımcıya eşit seçilme şansı sunularak örneklemde yanlılık riski en aza indirilmiş ve evrenin temsil yeteneği artırılmıştır. Katılımcıların özellikleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Cinsiyet	f	%	Yaş	f	%
Kadın	368	54,4	18-25	202	30,2
Erkek	309	45,6	26-35	132	19,7
Aylık Gelir	f	%	36-45	159	23,8
22000 ve altı	372	57,1	46-55	111	16,6
32001-62000	214	32,8	56-64	42	6,3
62001-92000	37	5,7	65 yaş+	23	3,4
92001-120000	16	2,5	Eğitim Durumu	f	%

120001 +...	13	2	Okuması yazması yok	18	2,7
Medeni Durum	f	%	Okur-yazar	32	4,8
Hiç evlenmedi	274	40,8	İlkokul/Ortaokul	145	21,6
Evli	340	50,6	Lise	176	26,2
Eşi ölü	33	4,9	Fakülte veya yüksekokul	265	39,5
Boşandı	25	3,7	Lisansüstü	35	5,2
Toplam	677	100	Toplam	677	100

Tablo 1'e göre katılımcıların %54,4'ü kadın, %45,6'sı erkektir. Yaş dağılımında en yoğun grup %30,2 ile 18–25 yaş aralığı olup, bunu %23,8 ile 36–45 yaş grubu izlemektedir; diğer yaş grupları daha düşük oranlarda temsil edilmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası (%50,6) evlidir, %40,8'i hiç evlenmemiştir; boşanmış veya eşi vefat etmiş olanlar ise daha küçük bir oranı oluşturmaktadır. Eğitim durumunda çoğunluğu fakülte veya yüksekokul mezunları (%39,5) oluşturmakta; lise (%26,2) ve ilkokul/ortaokul mezunları (%21,6) ise önemli diğer gruplardır. Lisansüstü mezunlar, okuryazarlar ve okuma yazma bilmeyenler daha düşük oranlardadır. Ekonomik açıdan katılımcıların büyük bölümü (%57,1) 22.000 TL ve altı gelir grubunda yer almakta; %32,8'i ise 32.001–62.000 TL aralığındadır. 62.001 TL ve üzeri gelir grubundaki katılımcıların oranı ise görece düşüktür.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak üç bölümden oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Birinci Bölüm (Kişisel Bilgi Formu): Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum ve aylık gelirden oluşan sosyo-demografik bilgilerini kapsayan sorulardan oluşmaktadır. İkinci Bölüm (Sosyal Sermaye Soruları): Bu bölümde, çalışmanın kuramsal çerçevesinde belirlenen sosyal sermayenin üç temel bileşenini ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Bu sorular Güven (kişiler arası ve kurumsal güven), Sosyal Ağlar ve Sosyal Bağlar (aile, komşu ve akraba desteği, toplumsal dayanışma) ve Sosyal Normları ölçmeyi hedeflemektedir. Üçüncü Bölüm (Deprem Kaygısı Ölçeği): Katılımcıların deprem sonrası kaygı düzeylerini ölçmek amacıyla Gül (2024) tarafından geliştirilen Deprem Kaygısı Ölçeği kullanılmıştır. Tek boyuttan ve 9 maddeden oluşan ölçek, 5'li Likert tipindedir ("Hiç katılmıyorum" - "Tamamen katılıyorum"). Ölçekten alınabilecek en düşük puan 9, en yüksek puan ise 45'tir. Puan aralıklarına göre 9-21 puan arası "Düşük Düzey Kaygı", 22-33 puan arası "Orta Düzey Kaygı" ve 34-45 puan arası "Yüksek Düzey Kaygı" olarak sınıflandırılmaktadır. Ölçeğin bu çalışma için hesaplanan genel güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha = .87$ olarak bulunmuştur.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizi için SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin dağılımına ilişkin özellikler çarpıklık ve basıklık katsayıları üzerinden incelenmiş, değerlerin -2 ile $+2$ aralığında olması normallik varsayımının sağlandığını göstermiştir. Buna ek olarak, dağılım yapısını daha ayrıntılı değerlendirmek amacıyla histogramlar ve Q–Q grafiklerine de başvurulmuştur. Bu bulgular doğrultusunda veri setinin normal dağılıma uygun olduğu kabul edilmiştir. Analiz aşamasında, tanımlayıcı istatistikler (frekans, yüzde, ortalama) kullanılmış ve çalışmanın amacına uygun olarak gruplar arasındaki deprem kaygısı puan farklarını incelemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Farkın hangi değişkenler arasında olduğunu belirlemek için ise Post Hoc testlerden Tukey testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi tüm analizlerde $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırma bulguları, sosyal sermayenin temel unsurları olan güven, sosyal destek-dayanışma ağları ve sosyal normların, katılımcıların deneyimlediği deprem kaygısı düzeylerine göre gösterdiği farklılıklar bağlamında sunulmuştur.

Güven ve Deprem Kaygısı

Sosyal sermaye teorisinde "Güven", toplumun bir arada tutulmasını sağlayan en kritik bileşendir. Fukuyama (1995) ve Putnam'ın (1993) da belirttiği gibi, bireylerin çevrelerine ve topluma duydukları güven, sosyal sermayenin varlığına işaret etmektedir. Deprem sonrası bireylerin güvenlik algısındaki değişimin deprem kaygısı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Güvenlik Endişesi Durumlarına Göre Deprem Kaygısı Puan Ortalamalarının İncelenmesi

Değişkenler	Gruplar	n	Mean (Ort)	SS		Sum of Squares	df	Mean Square	F	p	Post Hoc Test
Deprem sonrası güvenlik endişeleriniz arttı mı?	1. Evet	514	3,3325	,97880	GA	59,986	2	29,993	32,227	,000**	1>2,3
	2. Biraz	120	2,7454	,92631	Gİ	627,282	674	,931			2>3
	3. Hayır	43	2,4109	,89565	T	687,268	676				
Aileniz ve sevdiklerinizle ilgili geleceğe dair güvenle bakabiliyor musunuz?	1. Evet	120	2,7417	1,04561	GA	34,179	2	17,089	17,637	,000**	3>1,2
	2. Biraz	315	3,1608	,92860	Gİ	653,089	674	,969			2>1
	3. Hayır	242	3,3939	1,02302	T	687,268	676				

P<0,05* p<0,01**; GA= Gruplar Arası; Gİ= Gruplar İçi; T= Toplam

Tablo 2 incelendiğinde, "Deprem sonrası güvenlik endişeleriniz arttı mı?" değişkenine göre deprem kaygısı puan ortalamalarının gruplar arasında anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir (F=32,227; p<0,01). Güvenlik endişesinin arttığını belirten katılımcıların deprem kaygısı ortalaması en yüksek düzeydedir (3,33). Endişesinin biraz arttığını ifade edenlerin ortalaması bunun altında (2,74), endişesi artmayanların ortalaması ise en düşük düzeydedir (2,41). Post Hoc analizleri, "arttı" yanıtına sahip grubun kaygı düzeyinin hem "biraz" hem de "hayır" yanıtı veren gruplardan anlamlı biçimde yüksek olduğunu; ayrıca "biraz" yanıtı veren grubun "hayır" grubundan daha yüksek kaygı düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Tabloda yer alan "Aileniz ve sevdiklerinizle ilgili geleceğe dair güvenle bakabiliyor musunuz?" değişkeni incelendiğinde deprem kaygısı ortalamalarının yine anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir (F=17,637; p<0,01). Geleceğe güvenle bakamadığını belirten katılımcıların kaygı ortalaması en yüksektir (3,39). Geleceğe biraz güvenle bakamadığını belirten katılımcıların kaygı ortalaması bunun altında (3,16), geleceğe güvenle baktığını ifade edenlerin ortalaması ise en düşük düzeydedir (2,74). Post Hoc sonuçları, "hayır" yanıtı veren grubun kaygı düzeyinin hem "evet" hem de "biraz" yanıtı veren gruplardan anlamlı biçimde yüksek olduğunu; ayrıca "biraz" grubunun kaygısının "evet" grubuna kıyasla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Sosyal Bağlar ve Dayanışma Ağlarının Deprem Kaygısına Etkisi

Afet sonrası psikolojik toparlanma sürecinde, bireylerin aileleriyle ve sosyal çevreleriyle kurdukları ilişkilerin niteliği, kaygı düzeylerini belirleyen en önemli faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Araştırma bulguları, özellikle aile içi dinamiklerde ve sosyal bağlarda yaşanan istikrar veya bozulmanın, deprem kaygısına göre farklılaştığını göstermektedir. Sosyal destek ve dayanışma ağlarına göre deprem kaygısının incelenmesi Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. Sosyal Destek ve Dayanışma Ağlarına Göre Deprem Kaygısının İncelenmesi

Değişkenler	Gruplar	n	Mean (Ort)	SS		Sum of Squares	df	Mean Square	F	p	Post Hoc Test
Deprem aile ve evlilik hayatınızı nasıl etkiledi?	1. Olumlu etkiledi	44	3,2424	1,05389	GA	19,088	3	6,363	6,408	,000**	2>4,3
	2. Olumsuz etkiledi	237	3,3830	1,02538	Gİ	668,180	673	,993			
	3. Herhangi bir değişiklik olmadı	222	3,0741	,96203	T	687,268	676				
	4. Bekârim	174	2,9834	,98472							
Deprem sonrasında aile ilişkileriniz nasıl etkilendi, dayanışmanız ve bağınız arttı mı?	1. Arttı	306	3,1768	,98098	GA	12,580	3	4,193	4,183	,006**	2>4
	2. Azaldı	98	3,3651	1,01271	Gİ	674,688	673	1,003			
	3. Kısa süreliğine arttı	81	3,3416	1,03590	T	687,268	676				
	4. Değişmedi	192	2,9867	1,01263							
Medeni durum	1. Hiç evlenmemiş	274	3,0474	1,01357	GA	8,466	3	2,822	2,798	,039*	2>1
	2. Evli	341	3,2587	,95717	Gİ	678,802	673	1,009			
	3. Dul	35	3,0857	1,29130	T	687,268	676				
	4. Boşanmış	27	3,3992	1,07694							
Depremde yakınlarınızdan birini kaybettiniz mi?	1. Aile üyelerimden birisini kaybettim	27	3,4033	1,10130	GA	14,739	3	4,913	4,916	,002**	2>3,4
	2. Akrabalarımın kaybım oldu	148	3,4227	,99107	Gİ	672,529	673	,999			
	3. Arkadaşlarımdan kaybım oldu	108	3,0864	1,07676	T	687,268	676				
	4. Can kaybı yaşamadık	394	3,0818	,97363							
Deprem sonrasında mahalle veya komşuluk ilişkileriniz nasıl etkilendi, dayanışmanız ve bağınız arttı mı?	1. Arttı	166	3,1714	,99061	GA	5,443	3	1,814	1,791	,148	
	2. Azaldı	164	3,2785	1,02720	Gİ	681,825	673	1,013			
	3. Kısa süreliğine arttı	123	3,2340	,99572	T	687,268	676				
	4. Değişmedi	224	3,0541	1,00885							

P<0,05* p<0,01**; GA= Gruplar Arası; Gİ= Gruplar İçi; T= Toplam

Tablo 3 incelendiğinde, “Deprem aile ve evlilik hayatınızı nasıl etkiledi?” değişkenine göre deprem kaygısı puan ortalamalarının gruplar arasında anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir (F=6,408; p<0,01). Aile ve evlilik hayatının olumsuz etkilendiğini belirten katılımcıların kaygı ortalaması en yüksek düzeydedir (3,38). Bunu olumlu etkilendiğini ifade edenler (3,24) ve herhangi bir değişiklik olmadığını belirtenler (3,07) izlemektedir. Bekâr katılımcıların kaygı düzeyi ise en düşüktür (2,98). Post Hoc analizleri, olumsuz etki bildiren grubun kaygısının, bekâr olanlar ve değişiklik olmadığını ifade eden katılımcılardan anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu göstermektedir. “Deprem sonrasında aile ilişkileriniz nasıl etkilendi, dayanışmanız ve bağınız arttı mı?” değişkeni incelendiğinde deprem kaygısı ortalamalarının yine anlamlı biçimde farklılaştığı saptanmıştır (F=4,183; p<0,01). Aile ilişkileri azalan katılımcıların kaygı ortalaması 3,36 ile en yüksek düzeydedir. Bunu kısa süreliğine artış yaşadığını belirtenler izlemektedir (3,34). Dayanışmanın arttığını bildirenlerin ortalaması 3,17; dayanışmasında değişiklik olmayanların ortalaması ise en düşük düzeydedir (2,98). Post Hoc bulguları, aile ilişkileri azalan grubun kaygı düzeyinin, dayanışmasında değişiklik olmayan gruba göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. “Medeni durum” değişkeni incelendiğinde deprem kaygısı puanlarının anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir (F=2,798; p<0,05). Boşanmış bireylerin kaygı ortalaması en yüksek düzeydedir (3,39). Evli katılımcılar 3,25 ortalamaya sahiptir. Eşi vefat etmiş olanların ortalaması 3,08; hiç evlenmemiş olanların ortalaması ise 3,04 olarak hesaplanmıştır. Post Hoc analizine göre evli bireylerin deprem kaygısı, hiç evlenmemiş bireylere göre daha yüksektir. “Depremde yakınlarınızdan birini kaybettiniz mi?” değişkeni incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (F=4,916; p<0,01). Kaybı aile üyeleri düzeyinde olanların kaygı ortalaması 3,40; akraba kaybı yaşayanların ortalaması 3,42 ile benzer şekilde yüksek düzeydedir. Arkadaş kaybı yaşayanların ortalaması 3,08, can kaybı yaşamayanların ortalaması ise en düşük düzeydedir (3,08). Post Hoc sonuçları, akraba kaybı yaşayanların kaygı düzeyinin arkadaş kaybı yaşayanlar ve kayıp yaşamayanlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. “Deprem sonrasında mahalle veya komşuluk ilişkileriniz nasıl etkilendi?” değişkeni incelendiğinde deprem kaygısı ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (F=1,791; p>0,05). Grupların ortalama değerleri birbirine yakın olup dayanışmanın artması, azalması veya değişmemesi deprem kaygısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır.

Sosyal Normlar ve Deprem Kaygısı

Sosyal sermayenin önemli bir bileşeni olan "sosyal normlar" bağlamında; katılımcıların deprem sonrası Malatya'da hırsızlık, suç ve şiddet olaylarının arttığına yönelik algıları, ahlaki değerlere bakışa, yardımların adil bir şekilde dağıtılmasına, denetim ve kontrol eksikliğine göre deprem kaygısı düzeyleri incelenmiştir. Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Sosyal Normlara Göre Deprem Kaygısının İncelenmesi

Değişkenler	Gruplar	n	Mean (Ort)	SS	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p	Post Hoc Test	
Deprem sonrası yaşadığınız Malatya'da hırsızlık, suç ve şiddet olaylarının arttığını düşünüyor musunuz?	1. Evet	574	3,2125	1,00870	GA	8,952	2	4,476	4,448	,012*	1>3
	2. Biraz	74	3,0210	,98142	Gİ	678,315	674	1,006			
	3. Hayır	29	2,7050	,94481	T	687,268	676	4,476			
Deprem sizin ve çevrenizdekilerin toplumdaki ahlaki değerlere bakışını ve bağlılığınızı değiştirdi mi?	1. Ahlaki değerlere, daha fazla önem verilmeye başlandı	164	3,4011	1,02069	GA	15,448	3	5,149	5,169	,002**	1>4,2
	2. Ahlaki değerlere, daha az önem	238	3,1326	1,02139	Gİ	668,463	671	,996			

	verilmeye başlandı											
	3. Aynı kaldı	181	3,1301	,99793	T	683,910	674					
	değişiklik olmadı											
	4. Fikrim yok	92	2,9130	,89039								
Deprem sonrası yapılan yardımların adil bir şekilde dağıtıldığını düşünüyor musunuz?	1. Evet, adildi	50	2,7844	1,05801	GA	10,693	2	5,346	5,326	,005**	2>1	
	2. Hayır, adil değildi	522	3,2299	1,00462	Gİ	676,575	674	1,004				
	3. Fikrim yok	105	3,0550	,96029	T	687,268	676					
Deprem sonrasında Malatya’da denetim, kontrol eksikliği ve otorite boşluğu olduğunu düşünüyor musunuz?	1. Evet	485	3,1968	,99015	GA	3,689	2	1,844	1,818	,163	-	
	2. Hayır	68	2,9493	1,17877	Gİ	683,579	674	1,014				
	3. Kısmen	124	3,1855	,97100	T	687,268	676					

P<0,05* p<0,01**, GA= Gruplar Arası; Gİ= Gruplar İçi; T= Toplam

Tablo 4 incelendiğinde, “Deprem sonrası yaşadığınız Malatya’da hırsızlık, suç ve şiddet olaylarının arttığını düşünüyor musunuz?” değişkenine göre deprem kaygısı puan ortalamalarının anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir (F=4,448; p<0,05). Suç ve şiddet olaylarının arttığını düşünen katılımcıların deprem kaygısı ortalaması 3,21 ile en yüksek düzeydedir. Biraz arttığını düşünenlerin ortalaması 3,02, artmadığını belirtenlerin ortalaması ise 2,70’tir. Post Hoc sonuçları, suç ve şiddet olaylarının arttığını düşünen grubun kaygısının, artmadığını belirten gruptan daha yüksek olduğunu göstermektedir. “Deprem sizin ve çevrenizdekilerin toplumdaki ahlaki değerlere bakışını ve bağlılığını değiştirdi mi?” değişkeni incelendiğinde deprem kaygısı ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır (F=5,169; p<0,01). Ahlaki değerlere daha fazla önem verildiğini belirten katılımcıların ortalaması 3,40 ile en yüksek düzeydedir. Daha az önem verildiğini ifade edenlerin ortalaması 3,13, değişmedi diyenlerin ortalaması 3,13 ve fikri olmayanların ortalaması 2,91 olarak hesaplanmıştır. Post Hoc bulguları, ahlaki değerlere daha fazla önem verildiğini düşünen grubun kaygısının, fikri olmayanlar ve daha az önem verildiğini düşünenlere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. “Deprem sonrası yapılan yardımların adil bir şekilde dağıtıldığını düşünüyor musunuz?” değişkeni incelendiğinde deprem kaygısı puan ortalamalarının anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (F=5,326; p<0,01). Yardımların adil olmadığını düşünen katılımcıların kaygı ortalaması en yüksek düzeydedir (3,22). Fikri olmayan katılımcıların ortalaması 3,05, yardımların adil olduğunu belirtenlerin ortalaması ise 2,78’dir. Post Hoc testine göre yardımların adil olmadığını düşünenlerin kaygı düzeyi, adil olduğunu düşünenlerden daha yüksektir. “Deprem sonrasında Malatya’da denetim, kontrol eksikliği ve otorite boşluğu olduğunu düşünüyor musunuz?” değişkeni incelendiğinde deprem kaygısı puan ortalamalarının anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (F=1,818; p>0,05). “Evet”, “hayır” ve “kısmen” yanıtı veren grupların ortalamaları birbirine yakın olup anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır.

Tartışma

Bu çalışma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından Malatya’da yaşayan bireylerin deprem kaygısı düzeyleri ile sosyal sermaye bileşenleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen bulgular, sosyal sermayenin yalnızca toplumsal ve ekonomik bir kaynak olmadığını; aynı zamanda kriz ve afet dönemlerinde bireylerin psikolojik dayanıklılığını belirleyen hayati bir “sosyal tampon” mekanizması olduğunu göstermektedir. Araştırma sonuçları, sosyal sermayenin üç temel sac ayağı olan güven, sosyal destek ve dayanışma ağları ile sosyal normların, afet sonrası psikososyal iyileşme açısından belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, sosyal sermayenin temel bileşenlerinden biri olan “güven” olgusunun önemini doğrulamaktadır. Güvenlik endişesinin artması, bireyin çevresine ve toplumsal düzene duyduğu güvenin sarsılmasına neden olmakta ve bu durum deprem kaygısını tetiklemektedir. Güvenlik endişesi taşımayan bireylerin düşük kaygı düzeyleri, güvenli çevre algısının psikolojik dayanıklılık açısından koruyucu bir faktör olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde, sosyal sermayenin bir yansıması olan “gelecek güveni” de deprem kaygısının azalmasında önemli bir tampon mekanizması olarak ortaya çıkmaktadır. Geleceğe dair belirsizlik yaşayan bireylerde kaygının kronikleştiği; buna karşılık güven duygusunun psikolojik dayanıklılığı artırarak kaygıyı minimize ettiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar, çalışmanın teorik omurgasını oluşturan sosyal sermaye kavramı açısından önemli çıkarımlar sunmaktadır. Nitekim sosyal sermaye, güven ilişkisi ve sosyal ağlar temelinde şekillenir (Putnam, 1993; Fukuyama, 1995; Buğra, 2001; Sargut 2003; Gökalp 2003). Çalışmamızda, depremden olumsuz etkilenen ilişkilerde kaygının yüksek düzeyde seyretmesi, en yakın ağları oluşturan bağlayıcı sosyal sermayede güven ve iş birliğinin zayıfladığına işaret etmektedir. Bu bulgu, afet sonrası iyileşmede kritik rol üstlenen yakın ilişkilerdeki çözülmenin kaygıyı artırıcı bir risk faktörü olduğunu göstermektedir. Nitekim araştırmanın en dikkat çekici bulgularından biri, deprem sürecinin yakın ilişkilerini “olumsuz etkilediğini” belirten katılımcıların en yüksek deprem kaygısı ortalamasına sahip olmasıdır.

Afet sonrası iyileşme sürecinde en temel psikososyal destek mekanizması olan yakın ilişkilerde yaşanan çatışma ya da kopuşlar, bireyin psikolojik yükünü artırmaktadır. Literatürde büyük afetlerden etkilenen bireylerde TSSB, kaygı ve depresyon gibi geniş bir psikolojik rahatsızlık yelpazesinin yaygın biçimde görüldüğü bilinmektedir (Kessler vd., 2008; Samoon vd., 2010; Özdemir ve Atik, 2025). Bu çalışma, söz konusu psikolojik etkilerin yalnızca travmanın kendisinden değil, aynı zamanda bireyin en yakın ilişkilerinden aldığı desteğin azalmasından kaynaklanan ikincil stres faktörleriyle derinleştiğini göstermektedir. Başka bir deyişle, güvenli bir ilişki ağının hasar görmesi, travmayı pekiştiren bir kırılma alanı oluşturmaktadır. Öte yandan, en düşük kaygı düzeyinin “bekâr” katılımcılarda görülmesi dikkat çekicidir. Yakın ilişkilerdeki sorumlulukların yokluğunda bireylerin afet sonrası kaygıyı daha yönetilebilir bir düzeyde tuttuğu düşünülebilir. Bu durum, aile ve yakın çevre ilişkilerinin afet sonrası dayanıklılık üzerinde hem koruyucu hem de kırılma artırıcı çift yönlü bir etki yaratabileceğini göstermektedir. Bu bulgular, literatürde aile ve yakın sosyal ağları, afet sonrası toparlanmada kritik bir sosyal sermaye kaynağı olarak değerlendiren çalışmalarla örtüşmektedir. Nitekim 2023 depremleri sonrasında yapılan çalışmalar, aile içi dayanışmanın arttığını ve toplumsal direnç önemli katkılar sunduğunu göstermiştir (Akyıldız ve Sığın, 2024). Bu yönüyle aile sistemi, afet sonrası dirençliliği etkileyen en güçlü sosyal kaynaklardan biri olarak değerlendirilmektedir (Tekin ve Gökçe, 2024). Bu durum, Kaniasty (2012)’nin yakın sosyal ağlardan alınan desteğin travmaya karşı tampon işlevi gördüğü yönündeki klasik tespitiyle uyumludur. Bazı çalışmalarda ise bu dayanışmanın travma sonrası büyümeyi destekleyici pozitif bir etki yaratabileceği belirtilmektedir (Soykan, 2024). Dolayısıyla sosyal ve ailevi bağlardaki bozulmanın kaygıyı artırdığı yönündeki bulgular, ilişkilerin afet sonrası psikolojik iyileşmede ne kadar kritik olduğunu yeniden teyit etmektedir.

Aile ve yakın ilişkilere ek olarak, depremde yaşanan kayıplar da bireylerin psikolojik kırılma alanını artıran önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Kayıp deneyimi yalnızca bireysel yas süreçlerini tetiklemekle kalmamakta; kişinin toplumsal düzeni, kolektif güveni ve ilişkisel dayanışmayı algılama biçimlerini de dönüştürmektedir. Böylece kayıp, bireyin hem sosyal normlara dair beklentilerini hem de toplumsal bütünlüğe yönelik güvenini zayıflatarak kaygının daha derinleşmesine yol açan çok katmanlı bir kırılma alanı üretmektedir.

Diğer taraftan çalışmada suç ve şiddetin arttığı yönündeki algının kaygı düzeylerini yükseltmesi, afet sonrasında sosyal normların aşıldığı ve toplumsal kontrol mekanizmalarının zayıfladığı yönündeki bir anomi sürecine işaret etmektedir. Ahlaki değerlerin güçlendiğini düşünen bireylerde dahi kaygının yüksek olması, stres altında normlara daha fazla sarılmanın psikolojik bir savunma mekanizmasına dönüşebileceğini göstermektedir. Buna karşılık, “fikrim yok” yanıtını veren katılımcıların en düşük kaygı düzeylerine sahip olması, toplumsal süreçlere yönelik duyarsızlaşmanın paradoksal biçimde kaygıyı azaltabileceğini düşündürmektedir. Otorite boşluğu algısının kaygı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması ise, bu algının afet sonrası dönemde geniş toplum tarafından normalleştirilmiş olabileceğine işaret etmektedir. Bu kapsamda sosyal sermaye teorisi, kurumsal güvenin yeniden inşasının afet sonrası iyileşme politikaları için zorunlu olduğunu göstermektedir. Nitekim yardımların adil dağıtılmadığı yönündeki algının kaygıyı artırması, sosyal adalet duygusundaki erozyonun bireysel psikolojik iyilik hâlini nasıl zedelediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Tüm bu bulgular daha geniş bir toplumsal bağlama taşındığında, bireysel ilişkilerdeki bozulmanın yalnızca bağlayıcı değil, aynı zamanda köprü kurucu sosyal sermayeyi de zayıflattığı görülmektedir. Kaygının artması yalnızca yakın ilişkileri değil, aynı zamanda STK'lar, toplumsal kurumlar ve daha geniş dayanışma ağlarını da olumsuz etkilemektedir. Bu durum, afet sonrası kolektif eylem kapasitesinin zarar görmesine yol açabilir (Şenkal, 2005; Betil, 2010). Çetin (2006) ve Duman ve Alacahan (2011) tarafından vurgulanan güven ilişkilerinin farklı toplumsal katmanlardaki işleyişi göz önüne alındığında, afet gibi kapsayıcı bir travmanın tüm bu katmanlarda güven erozyonu yaratması beklenebilir. Bu nedenle afet sonrası politikalar, bireysel kaygının azaltılmasının ötesinde ilişki güveninin onarılmasına odaklanmalıdır.

Son olarak, bu çalışma deprem sonrası kaygının yalnızca bireysel bir psikolojik tepki olmadığını; bireyin ilişki ve toplumsal bağlarının niteliğiyle doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir. Sosyal sermayenin aşınması kaygıyı artırmakta, güven ilişkilerinin güçlü olduğu sosyal ortamlarda ise bireylerin psikolojik dayanıklılığı artmaktadır. Bu bağlamda afet sonrası rehabilitasyon politikalarının yalnızca fiziksel iyileşmeye değil, aynı zamanda ilişki güveninin ve toplumsal normların onarımına odaklanması gerektiği açıktır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, 6 Şubat depremlerinin yol açtığı büyük çaplı travma sonrasında bireylerin yaşadığı kaygı ile sosyal sermayenin en temel unsurlarından olan yakın ilişkilerinin durumu arasındaki kritik etkileşimi ortaya koymuştur. Çalışma, sosyal sermayenin afet sonrası psikolojik iyileşmede hem koruyucu hem de riskleri azaltıcı bir rol oynadığını göstermektedir. Güvenin yeniden tesis edilmesi, aile ve sosyal ağların güçlendirilmesi ile kurumsal adaletin sağlanması; deprem kaygısının azaltılması ve toplumsal dirençliliğin artırılması için kilit stratejilerdir. Bu bulgular, afet yönetimi politika ve müdahalelerinin psikososyal boyutunun güçlendirilmesinin gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, bireylerin kaygı düzeylerinin depremin ilişkiler üzerindeki etkisine ilişkin algılarına göre anlamlı biçimde farklılaştığını ortaya koymuştur. Bulgular, en yüksek psikolojik yüke (kaygıya) sahip olan grubun, depremin ilişkilerini olumsuz etkilediğini belirten katılımcılar olduğunu göstermiştir.

Çalışmamızın temel çıkarımı, Bağlayıcı Sosyal Sermayenin (yakın ilişkilerdeki güven ve destek) afet sonrası psikolojik toparlanmadaki hayati rolüdür. Deprem süreci, ilişkideki destek ve sadakat normlarını test etmiş; bu normların bozulması, bireyin genel başa çıkma kapasitesini düşürerek kaygının derinleşmesine neden olmuştur. Başarılı bir sosyal sermaye işlevi, kriz anında yakın ağların bir kalkan görevi görmesini gerektirirken, bulgularımız bu kalkanın hasar gördüğü durumlarda kaygının kaçınılmaz olarak yükseldiğini göstermektedir.

Bu çalışma, sosyal sermaye kuramını afet sonrası psikolojik sonuçlarla ilişkilendirirken üç katkı sunar: (1) Güvenin hem kişiler arası hem kurumsal düzeyde deprem kaygısını doğrudan etkilediğini nicel olarak ortaya koyması; (2) Aile içi dayanışmanın hem varlığı hem de bozulmasının kaygı üzerinde ters yönlü etkileri olduğunu göstermesi; (3) Kurumsal süreçlerin (yardım dağılımı, denetim/otorite algısı) sosyal sermayeyi dolaylı olarak etkileyerek bireysel ruh sağlığını şekillendirdiğini ortaya koyması. Bu sonuçlar sosyal sermayenin afet direncindeki çok katmanlı işlevini vurgulamaktadır.

Çalışma, deprem sonrası sosyal sermaye ve kaygı ilişkisi bağlamında bazı uygulama ve politika önerilerini gündeme getirmektedir:

Güvenin Yeniden İnşası: Yerel ve ulusal düzeyde, kurum-vatandaş ilişkilerinde şeffaflığı artıracak ve yardım dağıtımını ile iletişim süreçlerinde hesap verebilirliği güçlendirecek mekanizmalar geliştirilmelidir. Adalet algısını destekleyen uygulamalar (bağımsız denetimler, şeffaf kayıt tutma, etkili geri bildirim kanalları) dolaylı yoldan kaygıyı azaltmada önemli katkılar sağlayabilir.

Aile ve Sosyal Destek Programları: Psikososyal müdahaleler, aile temelli programları içermelidir. Aile içi dayanışmayı güçlendiren grup çalışmaları, çift ve aile danışmanlığı ile komşuluk temelli dayanışma ağlarının teşvik edilmesi, afet sonrası psikolojik iyileşmeye katkı sağlayabilir.

Toplum Temelli Müdahaleler: Komşuluk ve mahalle düzeyinde dayanışmayı artıracak yerel gönüllü programlar, afet sonrası bilgi ve yardım koordinasyonunu iyileştirir. Bu tür girişimler, sosyal sermayeyi yeniden inşa ederek bireylerin psikolojik yükünü hafifletebilir.

Kayıp Yaşayanlara Yönelik Hedefli Destek: Yakınını kaybeden bireylerin kaygı düzeylerinin belirgin biçimde yüksek olduğu göz önünde bulundurularak, yas ve travma odaklı hizmetler (bireysel ve grup terapileri, yas danışmanlığı) öncelikli olarak sunulmalıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, bu makalenin araştırma, yazarlık ve/veya yayın süreci ile ilgili herhangi bir potansiyel çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Mali Destek

Bu araştırma, İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi (BAP) tarafından desteklenmiştir (Proje No: 3839).

Yayın Etiği Beyanı

Çalışmada etik dışı bir husus bulunmadığını, araştırma ve yayın etiğine özenle uyulduğunu beyan ederiz.

Yazar Katkı Oranı

Çalışma, araştırmacılar arasında eşit bir iş birliği ile yürütülmüş ve raporlanmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için İnönü Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 03.12.2024 tarih ve 20/5 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

Kaynakça

- Adam, A. M. (2020). *Sample size determination in survey research*. *Journal of Scientific Research and Reports*, 26(5), 90–97. <https://doi.org/10.9734/jsrr/2020/v26i530263>
- Adger, W. N. (2000). Social and ecological resilience: Are they related? *Progress in Human Geography*, 24(3), 347–364. <https://doi.org/10.1191/030913200701540465>
- AFAD. (2023). *2023 Kahramanmaraş merkezli depremler raporu*. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Ahmad, S., Feder, A., Lee, E. J., Wang, Y., Southwick, S. M., & Charney, D. S. (2010). Earthquake impact in a remote South Asian population: Psychosocial factors and posttraumatic symptoms. *Journal of Traumatic Stress*, 23(3), 408–412. <https://doi.org/10.1002/jts.20539>
- Akyıldız, N. A., & Sığın, A. (2024). 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinde Türk aile yapısı: Geleneksel kodların yükselişi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12(39), 117–134. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1416663>
- Bal F. & Akgül Ö. (2023). Deprem kaygısı ölçeği geliştirme çalışması, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(139), 77-96, Doi: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.68461>
- Başak, S., & Öztaş, N. (2010). Güven ağbağları, sosyal sermaye ve toplumsal cinsiyet. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 27–56.
- Bayhan, V., Yasuntimur, A., & Demir, N. (2025). 6 Şubat 2023 depremlerini deneyimleyen bireylerde travma sonrası stres ve deprem stresiyile başa çıkma stratejileri: Malatya örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(2), 773–786. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.1596751>
- Betil, İ. (2010). Sivil toplum, sosyal sermaye, sosyal girişimcilik. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(1), 21–25.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). Greenwood Press.
- Bozkurt, V. (2023). Deprem toplumsal boyutu. *Avrasya Dosyası*, 14(1), 77–99.

- Buğra, A. (2001). Non-market mechanisms of market formation: The development of the consumer durables industry in Turkey. *New Perspectives on Turkey*, 19, 1–27.
- Canlı, D., & Yılmaz, F. (2024). Deprem sonrasında bireylerin deprem kaygısı, ölüm kaygısı ve psikolojik sağlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Bozok Tıp Dergisi*, 14(1), 9–17. <https://doi.org/10.16919/bozoktip.1305106>
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94(Suppl.), S95–S120. <https://doi.org/10.1086/228943>
- Coleman, J. S. (1997). Social capital in the creation of human capital. In A. H. Halsey, H. Lauder, P. Brown, & A. S. Wells (Eds.), *Education, culture, economy and society* (pp. 24–41). Oxford University Press.
- Çalışkan, A., & Kaya, G. (2021). Deprem sonrasındaki toplumsal dayanışma pratiklerinin sosyolojik görünümü: İzmir depremi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(32), 1052–1077. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.878817>
- Çetin, M. (2006). Endüstriyel bölgelerde sosyal sermaye ve güven: Üçüncü İtalya örneği. *Ege Akademik Bakış*, 7, 74–86.
- Duman, B., & Alacahan, O. (2011). Sosyal sermaye/güven boyutunda etniklik. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 181–208.
- Ekşi, A. (2020). Üniversite öğrencilerinde afetlere karşı bireysel direnç ve sosyal sermaye ilişkisinin değerlendirilmesi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 7(1), 44–54.
- Eşki Uğuz, H., Örselli, E., & Sipahi, E. (2014). Sosyal sermayenin ölçümü: Türkiye deneyimi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(1), 8–40.
- Eşkinat, R. (2015). Sosyal sermayenin sürdürülebilir kalkınmaya etkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(4), 75–90. <https://doi.org/10.18037/ausbd.69672>
- Fink, A. (1995). *How to sample in surveys*. SAGE Publications.
- Foa, E. B., Davison J. & Frances A. (1999). Treatment of posttraumatic stress disorder. *Journal of Clinical Psychiatry*, 60(16), 10–15.
- Fukuyama, F. (1995). Social capital and the global economy. *Foreign Affairs*, 74(5), 89–103.
- Fukuyama, F. (2001). Social capital, civil society and development. *Third World Quarterly*, 22(1), 7–20. <https://doi.org/10.1080/713701144>
- Fukuyama, F. (2002). Sosyal sermaye. *Türkiye Günlüğü*, 71, 33–45.
- Galea, S., & Kessler, R. C. (2008). The mental health consequences of disasters. In H. K. Armenian, K. S. Masys, & A. Melkonian (Eds.), *Natural disasters and public health: Hurdles to be overcome* (pp. 123–140). Johns Hopkins University Press.
- Gökalp, N. (2003). Ekonomide güven faktörü. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 10(2), 163–174.
- Gül, Y. E. (2024). Development of the Earthquake Anxiety Scale: Validity and reliability study. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 25–31. <https://doi.org/10.47770/ukmead.1389678>
- Helliwell, J. F., & Putnam, R. D. (2004). The social context of well-being. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 359(1449), 1435–1446. <https://doi.org/10.1098/rstb.2004.1522>
- Inglehart, R. (1997). *Modernization and postmodernization: Cultural, economic, and political change in 43 societies*. Princeton University Press.
- Kaniasty, K. (2012). Predicting social psychological well-being following trauma: The role of postdisaster social support. *Psychological Trauma*, 4(2), 191–198. <https://doi.org/10.1037/a0021412>
- Knack, S., & Keefer, P. (1997). Does social capital have an economic payoff? A cross-country investigation. *Quarterly Journal of Economics*, 112(4), 1251–1288.
- Meyer, M. A. (2013). *Social capital and collective efficacy for disaster resilience* (Doctoral dissertation). Colorado State University.

- Özdemir, N. D., & Atik, S. (2025). Deprem sonrası gelişen travma sonrası stres bozukluğuna maruz kalan öğretmenlerin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 22–38. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1485794>
- Paxton, P. (2002). Social capital and democracy: An interdependent relationship. *American Sociological Review*, 67(2), 256–274.
- Pilatin, A. (2024). Türkiye’de sosyal sermaye ölçümü: İl bazında sosyal sermaye endeksinin geliştirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 20(4), 1031–1056. <https://doi.org/10.17130/ijmcb.1478800>
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton University Press.
- Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America’s declining social capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 65–78.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Putnam, R. D. (2007). E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137–174. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2007.00176.x>
- Sargut, A. S. (2003). *Kültürlerarası farklılaşma ve yönetim*. Sistem Yayıncılık.
- Soykan, N. Y. (2024). Doğal afet sonrası travma, yas ve dini başa çıkma: Kahramanmaraş depremi üzerine nitel bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(26), 511–552. <https://doi.org/10.53683/gifad.1431842>
- Subramanian, S. V., Kim, D. J., & Kawachi, I. (2002). Social trust and self-rated health in U.S. communities: A multilevel analysis. *Journal of Urban Health*, 79(Suppl. 1), 21–34. <https://doi.org/10.1093/jurban/79.suppl.1.S21>
- Şahin, M., & Tetik Küçükkelci, D. (2024). Earthquake anxiety and self-compassion skill: Demographic differences and their relationship. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 212–232.
- Şen, G. (2022). *Toplumda suç korkusu ve sosyal sermaye dinamikleri açısından afet direnci: Burdur–Antalya kent merkezi örneği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Şenkal, A. (2011). Sivil toplum ve sosyal sermaye: Sosyal politikaya dayalı alternatif kalkınma modeli arayışları. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1), 791–810.
- Tekin Babuç, Z., & Gökçe, A. (2024). 6 Şubat deprem afetinin aile ve sosyal ilişkilere etkisi üzerine nitel bir analiz. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 789–813. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1532281>
- Topçu, D. (2025). Deprem ve göç ilişkisi üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 36(1), 111–125. <https://doi.org/10.33417/tsh.1435684>
- UNDP. (2024). *Türkiye: 6 Şubat depremlerinin etkileri ve iyileşme süreci raporu*. United Nations Development Programme.
- Yıldız, Z., & Topuz, H. (2011). Sosyal sermaye ve ekonomik kalkınma ilişkisi açısından Türkiye üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 61, 201–226.

EXTENDED SUMMARY

Disasters are not merely natural events that result in physical destruction and economic loss; they are profound crises that disrupt the rhythm of daily life, damage the social fabric, and threaten the psychological integrity of individuals. The earthquakes centered in Kahramanmaraş on February 6, 2023, are recorded as one of the most devastating catastrophes in the recent history of Türkiye, affecting a vast geography and causing deep societal wounds. In this context, Malatya was one of the provinces where the physical devastation and social trauma were felt most intensely. Following such major disasters, one of the most persistent psychological effects observed in individuals is "earthquake anxiety," a state of fear and stress fueled by uncertainty regarding potential future risks. While the literature extensively documents symptoms such as Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) and depression, there is a growing need to understand the sociological factors that mitigate these psychological impacts. This study focuses on "social capital"—a concept theorized by scholars like Bourdieu, Coleman, and Putnam—as a critical resource for resilience. Social capital is defined as the sum of resources, such as trust, social networks, and norms, that individuals can mobilize during crises. In the aftermath of disasters, when the capacity of official institutions may be strained, social capital acts as a vital "social buffer," facilitating solidarity, information sharing, and collective action.

The primary objective of this research is to empirically examine the relationship between earthquake anxiety and the key components of social capital—trust, social networks, and social norms—among individuals living in Malatya who were directly affected by the 2023 earthquakes. The study aims to determine whether social capital functions as a protective factor in the psychological recovery process and to fill a gap in the literature by analyzing these variables using data collected approximately two years after the event. To achieve this, the research was designed using a quantitative relational survey model. The study population comprised adult residents of the central districts of Malatya (Battalgazi and Yeşilyurt). Data were collected through face-to-face surveys in May 2025, a timeline chosen to observe the medium-term social and psychological consequences beyond the acute phase of the disaster. Using a simple random sampling technique to ensure representativeness, valid data were obtained from 677 participants, significantly exceeding the calculated minimum sample size of 384 required for a 95% confidence level. The data collection instrument included a demographic form, questions measuring the dimensions of social capital, and the "Earthquake Anxiety Scale" developed by Gül (2024), which showed a high reliability coefficient (Cronbach's Alpha = .87). The data were analyzed using SPSS 25.0, employing One-Way Analysis of Variance (ANOVA) and Tukey Post Hoc tests to identify significant differences between groups.

The findings of the study reveal that various dimensions of social capital have significant effects on earthquake anxiety levels. Regarding the "trust" component, the analysis demonstrated a strong correlation between security concerns and anxiety. Participants who reported that their security concerns had increased after the earthquake exhibited significantly higher anxiety scores compared to those who did not. Similarly, trust in the future emerged as a decisive factor; individuals who could not look to the future with confidence regarding their families and loved ones had significantly higher anxiety levels than those who felt secure. These results align with the theoretical perspective that trust is the cornerstone of social capital and a prerequisite for psychological stability.

Regarding social networks and family dynamics, the study uncovered complex results. While family is often viewed as a source of resilience, the findings indicate that it can also be a source of vulnerability if those bonds are damaged. Participants who stated that the earthquake "negatively affected" their family and marital lives reported the highest levels of anxiety. Conversely, single participants were found to have significantly lower anxiety levels compared to married or divorced individuals. This suggests that the heavy responsibility of protecting a spouse and children during a crisis may exacerbate anxiety. Furthermore, the loss of close social connections had a profound impact; individuals who lost a first-degree family member or relative reported significantly higher anxiety compared to those who lost friends or experienced no loss. This highlights that the severance of "bonding social capital" (close ties) creates a deep psychological void that intensifies trauma.

The study also highlighted the importance of social norms and institutional trust. Participants' perceptions of the social environment significantly influenced their anxiety. Those who believed that theft, crime, and violence had increased in Malatya after the earthquake reported higher anxiety levels, pointing to a sense of social anomie

. Critically, the perception of justice in aid distribution played a major role; individuals who believed that post-disaster aid was "not distributed fairly" had significantly higher anxiety scores than those who believed it was fair . This finding underscores that the erosion of trust in institutions and social justice mechanisms directly contributes to individual psychological distress.

In conclusion, this research empirically confirms that social capital is not merely a sociological abstraction but a tangible mechanism that influences mental health in post-disaster settings. The results suggest that social capital works as a double-edged sword: while strong, intact networks reduce anxiety, damaged relationships and eroded trust amplify it. The study implies that post-disaster recovery policies must go beyond physical reconstruction. To effectively reduce earthquake anxiety and enhance community resilience, it is essential to implement psychosocial interventions that support family integrity, restore interpersonal trust, and ensure transparency and fairness in institutional aid processes. Rebuilding the "social glue" of trust and solidarity is as critical as rebuilding infrastructure for the long-term recovery of the earthquake-affected